

היום נלמד בעזרת ה':

פסחים דף לד

בשליקתא ומאיסתא: חטים ששלק אותם וזרק אותם לבין העצים, הן נמאסות ואין לחוש שיבוא לאוכלם.

אבא שאול גבל של בית רבי: עבודתו היתה לללוש את העיסות בבית רבי. רבי היה ישראל שאוכל חולין בטהרה, ואבא שאול היה קונה מהכהנים חטים של תרומה טמאה בזול, והיה מסיק איתם את האש לחימום המים. מדובר היה בחיטים שנשלקו ונמאסו ולכן לא היה בהם חשש תקלה.

אביי בר אבין: הגמרא דנה בענייני תרומות:

שתילי תרומות שנטמאו: כגון שתילי כרוב (שהם עצמם אוכל) של תרומה שנטמאו ואסורים באכילה. אם שתל אותם בקרקע – נהיו טהורים מהטומאה בגלל החיבור לקרקע, אבל עדיין אסורים באכילה. לכאורה הכוונה שאסורים לכהנים, אך מדוע הרי הם טהורים?

רבה: כוונת המשנה שאסורים לזרים באכילה, כי גדולי תרומה דינם כתרומה, ואפילו בדבר שזרעו כלה.

גידולין, וגידולי גידולין: גידולין של תרומה = העלים של הכרוב עצמם שהתרחבו לאחר השתילה. גידולי גידולין = עלים חדשים שנוספו. דבר שזרעו כלה = כגון תבואה שהזרע שנשתל באדמה כלה, על זה אומרת המשנה שגידולי תרומה כתרומה. דבר שאין זרעו כלה = כגון כרוב שהזרע הראוי לאכילה נשאר קיים ורק העלים מתרחבים (גידולין) ומתווספים עלים חדשים (גידולי גידולין), גם על זה אומרת המשנה שהם אסורים.

הטבל גידולין מותרים: תבואה שנמרחה בכרי וחל עליה דין 'טבל' שחייבת במעשר, אסור לאכול ממנה אפילו אכילת ארעי. ואם שתל אותה באדמה, כיון שזרעה כלה התבטל מהגידולין שצמחו דין טבל ומותר לאכול מהם אכילת ארעי, עד שיקבעו למעשר ויחול עליהם שוב דין טבל. (אפילו שגידולי תרומה אסורים, כיון שמדאורייתא

(המשך בדף הבא ↓)

אינם אסורים אלא רק מדרבנן בכדי לא להפסיד לכהנים את התרומה. כאן לא גזר כיון שהתבואה החדשה נהפכת להיות כמו כל תבואה שמותרת באכילת ארעי עד שיקבעו אותה למעשרות).

רב ששת: כוונת המשנה שאסורים לכהנים, והסיבה בגלל 'הסח הדעת'. כאשר נטמאו הירקות הסיח דעתו מהם ונפסלו בכך. דבר זה נלמד מהפסוק 'את משמרת תרומותי' - עשה לה שימור ולא תסיח דעתך. פסול זה נאמר על תרומה וכן על קודשים.

ונחלקו הדעות מה גדרו של פסול זה: לדעת רבי יוחנן מחשש שנטמאו הקודשים כשהסיח דעתו מהן. לדעת ריש לקיש זהו פסול בעצם הדבר שלא שמר עליהן. נפקא מינה: אם יבוא אליהו הנביא ויאמר שלא נטמאו הקודשים – לדעת רבי יוחנן שומעים לו, אבל לדעת ריש לקיש אין מועיל הדבר כיון שזה פסול בעצם הדבר. נמצא ששתי היתרומה שנטהרו ודאי אינם יכולים להיות פסולים לדעת רבי יוחנן. לפי זה אין הסבר לדברי המשנה?

אגב הבאת מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש, הגמרא מביאה את הדין ודברים שביניהם.

לול קטן: גומא קטנה היתה בקרקע העזרה בזוית שבין הכבש למזבח, סמוך למקום שבו היתה נעשית 'חטאת העוף' (שזריקת דמה בקרן מערבית דרומית של המזבח). אם היה נמצא 'פסול' בחטאת העוף לא היו שורפים אותה מיד, אלא היו זורקים אותה לשם, וממתינים שתעבור צורתה בלינת לילה ותיפסל כדין 'נותר' ולאחר מכן ישרפו אותה.

הסיבה שלא שרפו אותה מיד, מעידה על כך שלא היה הפסול שלה פסול עצמי כמו פיגול או טומאה, כיון שאז אין שום סיבה להמתין שתעבור צורתה. אלא לכאורה מדובר בפסול של היסח הדעת. דבר זה מתאים רק אם נסבור שפסול היסח הדעת הוא משום חשש טומאה, ולכן לא נשרוף את החטאת מספק. אבל אם זהו פסול עצמי מדוע לא?

כל שפסולו.. בדם ובבעלים: בדם - כשנשפך הדם. בבעלים – שמתו לאחר השחיטה או נטמאו, ומדובר בקרבן פסח שאין מי שיאכל אותו אם לא בעליו.

איתיביה נטמא: קרבן שקודם שזרקו את דמו נטמא הבשר, או נפסל, או יצא חוץ לעזרה – נחלקו הדעות אם יזרק את דמו, אבל אם זרק כבר את הדם לכולי עלמא

הורצה הקורבן כי הציץ מכפר על הטומאה (לענין יוצא עיין רש"י ד"ה אי). דבר זה מתאים רק אם נסבור שפסול היסח הדעת הוא מחשש טומאה, וזו הכוונה ש'נפסל' הבשר ולכן הציץ מכפר עליו. אבל אם נסבור שזהו פסול בעצם אין הציץ מכפר על כך.

נפסל בטבול יום: שנגע בו שהוא פוסל את הבשר (לענין כך שהבשר עצמו טמא), אך לא מטמא אותו (שלא יוכל הבשר לטמא אחרים). והציץ מרצה עליו, וגם על בשר שנטמא שנטמא אחרים.

רבי ירמיה: מניסוך המים לומדים שרבנן עשו מעלה לקודש והוא הדין לתרומה, שלא תועיל 'זריעה' לשתילים בקרקע וישארו טמאים לענין אכילה (אך לא עשו את המעלה לענין לטמא אחרים).

מי החג: מי ניסוך-המים ששאבו אותם ממעיין השילוח בערב שבת שבחג הסוכות, ונטמאו המים בשבת. וטורח למלאות אותם מחדש, והשיק אותם לאמת המים שבעזרה (= 'זריעה') ובכך טיהר אותם. אמנם כל זה דוקא אם קודם השיקן ואחר כך הקדיש אותם לניסוך המים, אבל אם קודם הקדישם לא מועילה הזריעה לטהר אותם, כי רבנן עשו מעלה להקדיש שאין זריעה מועילה להם. והוא הדין לתרומה.

הקדישן בכלי שרת או בפה? האם רבנן עשו מעלה למי החג שלא תועיל השקה לטהרם - רק כשהקדישן בכלי שרת, או אפילו כשהקדישן בפה?

ענבים שנטמאו: אם קודם דרך אותם וסחט את יינם, ואחר כך הקדישם לניסוך-היין – היין טהור (כאמור לעיל בדף הקודם רבי יוחנן סובר שהמשקים שבתוך הענבים אינם מקבלים טומאה עם הענבים, מכיון שאינם נחשבים למחוברים להם אלא כנוסים בתוכם). אבל אם קודם הקדישם ואחר כך דרך אותם – טמא היין, כי רבנן עשו מעלה למשקים שבתוך הענבים הקדושים שלא יחשבו ככנוסים. כאן ההקדשה הינה רק בפה, מכיון שכלי שרת לא יכול לקדש את הענבים שאינם ראויים לו אלא רק יין, ובכל אופן עשו רבנן מעלה בזה.

בענבים של תרומה: הפרשתם לתרומה בפה נחשבת כמו קדושת כלי (כי אין בהם קדושת כלי), אבל בניסוך המים או היין שיש קדושת כלי - יתכן שדוקא בהקדשה בכלי עשו רבנן מעלה.

דרכן ואפילו טובא? רבי יוחנן בדף הקודם התיר לדרוך את הענבים רק מעט מעט פחות מכביצה, בכדי שלא יטמאו את היין, ואילו כאן משמע שיכול לדרוך ללא הגבלה?

(המשך בדף הבא ↓)

דנגעו להו בראשון: במקרה של רבי יוחנן מדובר שאדם ראשון (שנטמא משרץ) נגע בענבים ועשה אותם שני, שבתרומה שני פוסל במגעו את השלישי, וישנו כלל ש'כל הפוסל את התרומה מטמא משקים להיות תחילה' – ואז המשקים היוצאים מהענבים יהיו ראשון ויטמאו. אבל כאן מדובר שהענבים הם שלישי (שנגעו בשני) ואינם יכולים אפילו לפסול את המשקים, ולכן אפשר לדרוך את הענבים ללא הגבלה.